

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Aihe: Lausuntopyyntö Taide- ja taiteilijapolitiikan suuntaviivat –työryhmän esityksestä taide- ja taiteilijapolitiikan keskeiseksi tavoitteiksi

Yleistä

Kuvasto kiittää lausuntopyynnöstä. Keskitymme lausunnossamme erityisesti kuvataiteen asemaan ja tekijänoikeuteen.

Tekijänoikeuden roolista yleisesti

Tekijänoikeus on mekanismi, joka tuottaa toimeentuloa teosten käytön perusteella vahvistaen taiteilijan toimeentulon yhteyttä teosten käyttöön. Näin tekijänoikeustulo voidaan kokea oikeutettuna taiteilijan tulonlähteenä myös suuren yleisön näkökulmasta. Tekijänoikeus on tunneton taiteilijan asemalle taideyhteisössä tai yhteiskunnallisessa hierarkiassa, siksi se myös vahvistaa taiteen monimuotoisuutta ja taiteilijoiden tasa-arvoisuutta.

Tekijänoikeus vahvistaa taiteilijan itsemääräämisoikeutta ja mistään yksittäisestä tahosta riippumatonta asemaa ja turvaa siten erityisesti taiteen sanan- ja ilmaisuvapauden toteutumista. Tekijänoikeus on välttämätön osa dynaamista ja monimuotoista talouselämää. Tekijänoikeus tuottaa informaatiota taiteen käyttäjien ja yleisön tarpeista taiteen tekijöille ja samalla suojaa luovuutta mahdollistaen taiteilijalle ajan ja materiaalisten resurssien investoimisen taiteeseen. Tekijänoikeus on keskeinen elementti kulttuurin, yhteiskunnan ja talouden elinvoimaisuudessa, selviytymiskyvyssä ja kyvyssä vastata tulevaisuuden haasteisiin.

Taidepolitiikan yksi keskeinen tavoite tulee olla tekijänoikeusmekanismin toiminnan turvaaminen mahdollisimman monessa eri yhteydessä. Tekijänoikeusjärjestelmää on kehitettävä yhä johdonmukaisemmaksi ja kattavammaksi osaksi taidepolitiikkaa.

Lausunnostamme yleisesti

Korostamme taidepolitiikan uudistumisen tarvetta. Yleisenä tavoitteena tulee olla kansallisen luovuuspääoman vaaliminen. Suomi tarvitsee panostuksia taiteeseen, kulttuuriin ja luoviin aloihin.

Kuvataide on saatava nykyistä paremmin osaksi kansallista kehitystyötä. Kuvataiteellisen työn ja alan erityisluonne on politiikkaohjelmissa ymmärrettävä nykyistä paremmin, jotta kuvataiteilijoiden asemaa voidaan aidosti parantaa.

Arvoa taiteelle	Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry		
	Iso Roobertinkatu 3-5 A 22, 00120 Helsinki		p. 09 272 4022
	www.kuvasto.fi	kuvasto@kuvasto.fi	Y-tunnus: 0690995-2

Tekijänoikeuksien osalta esityksessä todetaan (sivu 44) seuraavasti: "Haasteena on jo ammatissa toimivien taiteilijoiden tekijänoikeusosaamisen kasvattaminen sekä toisaalta yleisen ja ammatissa tarvittavan tekijänoikeusosaamisen päämäärätietoinen kartuttaminen yleissivistävässä, ammattiin johtavassa ja korkeakoulutuksessa." Esitys toteaa tämän aidon haasteen, mutta esityksestä puuttuu tavoitteellisuutta. Kuvasto pitää välttämättömänä, että tekijänoikeudet otetaan osaksi kaikkea kuvataidealan ammatillista koulutusta. Nykyisin taiteilijat valmistuvat alalle riittämättömin tiedoin omista oikeuksistaan, ja tämä heikentää taiteilijan asemaa ja on omiaan luomaan häiriöitä kuvataiteen teosten käytön markkinoille.

1) Taide yhteiskunnan ytimeen (esitykset 1-8)

Kuvasto on samaa mieltä esityksessä lausutun kanssa siitä, että taide tulee saattaa yhteiskunnan ytimeen vastaamaan taiteen kasvanutta yhteiskunnallista merkitystä. Samanaikaisesti huomautamme kuitenkin, että taide on jo tosiasiaa laajalti yhteiskunnan ytimessä. Taide näkyy lähes kaikkialla ja esimerkiksi taidemuseoiden kasvaneet kävijämäärät kertovat kuvataiteen merkityksestä ihmisille. Myös taiteen kulttuuriset ja sosiaaliset, myönteiset vaikutukset tunnistetaan. Taide lisää tutkitusti esimerkiksi osallisuuden kokemuksia. (mm. Tuulikki Laes & Pauli Rautiainen: *Osallistuminen taiteeseen ja kulttuuriin – Elinikäinen oikeus vai velvollisuus?* Aikuiskasvatus 2/2018)

Kuvataiteen teoksia käytetään taloudellisessa toiminnassa ja taide tuo käyttäjälleen taloudellista lisäarvoa. Kyse on taiteesta aineettomana omaisuutena. Tämän omaisuuden hyödyntämisestä ei nykyisellään palaudu riittävää osaa takaisin taiteilijalle. Kuvataide onkin talouden mittarein enemmän yhteiskunnan marginaalissa kuin ytimessä (esim. Suomen tekijänoikeudellisen yhdistyksen tutkimus suorista tekijänoikeustuloista vuonna 2017 - 1/2019). Ongelmaa voi ryhtyä korjaamaan tiedostamalla se myös soveltuvin osin taidepolitiikan puolella. Taide- ja tekijänoikeuspolitiikalla on kuvataiteen kohdalla erityinen yhteys.

Jotta taide todella saadaan yhteiskunnan ytimeen, on taiteen synnyttämää lisäarvoa tarpeen valottaa eri näkökulmista. Onkin hyvä, että esityksessä taide nähdään myös osana laajenevaa palvelusektoria ja elinkeinotoimintaa. Tässä yhteydessä taiteen arvo realisoituu osin aineettoman omaisuuden myötä. Taiteilijat tarvitsevat vahvan tekijänoikeuden ja sen pohjalle rakentuvan oikeudenmukaisen ja kannustavan sopimusympäristön. Tästä hyötyvät pitkällä jännteellä kaikki ekosysteemin toimijat.

2) Taiteen rahoituksen strateginen kehittäminen (esitykset 9-14)

Kannatamme työryhmän perusajatusta siitä, että taiteen rahoitusta tulee kehittää strategisesti ekosysteemiajattelun mukaisesti. Rahoitusjärjestelmän tulee olla joustava ja pitkäjänteinen,

Arvoa taiteelle	Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry		
	Iso Roobertinkatu 3-5 A 22, 00120 Helsinki		p. 09 272 4022
	www.kuvasto.fi	kuvasto@kuvasto.fi	Y-tunnus: 0690995-2

eikä taiteilijoita tule asettaa liian riippuvaisiksi yksittäisistä tukirakenteista.

Kuvataiteilijoilla tulisi olla mahdollisuus nykyistä selvästi monipuolisempaan tulonmuodostukseen. Tämä tukisi myös taiteilijoiden mahdollisuutta erikoistua jollekin tietylle kuvataiteen sektorille tai tietyntylaisia yleisöjä palvelemaan. Erityisesti markkinaehtoisien ansainnan roolia voi olla syytä nykyisestä vahvistaa. Kulttuuritarjonnan monimuotoisuutta ja markkinan toimintaa voidaan edistää paitsi erilaisin rakenteellisin uudistuksin (sosiaaliturva, tekijänoikeudet, sopimuskäytännöt jne.) myös kysyntää vahvistaen. Olisikin tärkeää varmistaa, että ainakin julkisen sektorin toimijat - museot, koulutus jne. - ovat sillä tavoin riittävästi resursoituja, että niillä on mahdollisuus käyttää taiteilijoiden teoksia ja palveluita sekä maksaa näistä asianmukainen korvaus.

Tekijänoikeustulojen osuus taiteilijan tuloista voi yllä mainittujen koulutusinvestointien myötä pidemmällä jännteellä kasvaa ilman, että muista tulolähteistä on tarpeen tinkiä.

Konkreettisenä käytännöllisenä asiana korostamme sitä, että kuntien ja kolmannen sekä neljännen sektorin yhteistyörakenteissa kuvataiteilijoille kuuluvat tekijänoikeuskorvaukset tulee huomioida budjeteissa.

3) Taide on työtä, ja sellaisena sitä on kohdeltava (esitykset 15-21)

Tavoitteen rinnalla ja sen osana on nähtävä se, että taiteellisen työn tulokset ovat ympäröivän yhteiskunnan kannalta keskeisiä. Taiteellinen työ kytkeytyy yhteiskuntaan erityisesti tulostensa, teosten, kautta. Yleisön kiinnostus kohdistuu ensisijaisesti teoksiin, ja taiteilijan työ (ammattillinen investointi) johtaa teosten syntymiseen.

Korostamme, että mahdollisen työsuhteen ei tule millään tavoin kaventaa taiteilijan tekijänoikeuksia.

Tässä kohdassa huomautamme vielä, että tekijänoikeuskorvauksia ei tule huomioida työttömyysturvassa taiteilijan etuutta vähentävänä tulona, kuten ei huomioida pääoman osinkojakaan. Tekijänoikeuskorvaukset ovat luovan työn osinkoa.

Helsingissä helmikuun 7. päivänä 2019

Tommi Nilsson
Toiminnanjohtaja

Arvoa taiteelle	Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry		
	Iso Roobertinkatu 3-5 A 22, 00120 Helsinki		p. 09 272 4022
	www.kuvasto.fi	kuvasto@kuvasto.fi	Y-tunnus: 0690995-2